

32. Петришак Б. Листування львівського міського писаря першої половини XVII ст. Войцеха Зимницького як просопографічне джерело // Південний архів. Історичні науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2007. – Вип. 25. – С. 84-92.

33. Петришак Б. Міські писарі Львова другої половини XIV - XVI ст.: просопографічне дослідження: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук. – Львів, 2010. – 20 с. (<http://www.nbu.gov.ua/ard/2010/10pbippd.zip>).

34. Попова Т. Историографический процесс в региональном измерении: подходы и понятия // Историко-географічні дослідження в Україні. – Ч. 7. – К., 2004. – С. 290-324.

35. Старовойтенко І. Просопографія: підходи та трактування змісту наукової дисципліни в історіографії // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – № 13. – Ч. 1. – К., 2006. – С. 6-27.

36. Хут Л. Новистика: вопросы теории. – М., 2003.

37. Чубіна Т. Просопографія як метод історичного дослідження (на прикладі роду Потоцьких) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль, 2009. – №2//http://nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/NZTNPU_ist/2009_2/materialy/2009_2/Chubina.pdf.

38. Adamska A., Mostart M. O sposobach uprawiania dyplomatyki miejskiej. Przykład holanderski // Miasta, ludzie, instytucje, znaki. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesor. Bożenie Wyrozumskiej w 75 rocznicę urodzin / Pod red. Z.Piecha. – Kraków, 2008. – S. 477-485.

39. Bogucka M. Miasta a władza centralna w

Polisce i w Europie wczesnonowoczesnej (XVI-XVIII w.) – Warszawa, 2001.

40. Dudzińska A. O pracy świdniczkiej kancelarii miejskiej w pierwszej połowie XVI wieku // Miasta polskie w średniowieczu i czasach nowożytnych / Pod. red. P.Goldyna. – Kraków, 2008. – S.227-239.

41. Groicki B. Porządek sądów i spraw miejskich prawa majdeburskiego w Koronie Polskiej. – Warszawa, 1953.

42. Keats-Rohan K.S.B. Progress or Perversion? Current Issues in Prosopography: An Introduction // <http://users.ox.ac.uk/~prosop/progress-or-perversion.pdf>.

43. Maliniak J. Kancelaria miasta Świdnicy w średniowieczu. – Wrocław, 2001.

44. Manikowska H. Miasta i mieszaństwo na ziemiach Polski w średniowieczu – postulaty i perspektywy badawcze // Pytania o średniowiecze. Potrzeby i perspektywy badawcze / Red. W.Fałkowski. – Warszawa, 2001. – S. 99-127.

45. Parker G. Kryzys i katastrofa: światowy kryzys XVII wieku // Przegląd Historyczny – T. CI. – Z. 3. – Warszawa, 2010. – S. 353-385.

46. Radtke I. Kancelaria miasta Poznania do 1570. – Warszawa, 1967.

47. Steele H. Microhistory and macrohistory: different approaches to the analysis of history // <http://historiasenconstruccion.wikispaces.com/file/view/macromicro.pdf>.

48. Urzędnicy miasta Lwowa w XIII – XVIII wieku. / Opr. M.Kapral. – Toruń, 2008.

49. Wyrozumska B. Kancelaria miasta Krakowa w średniowieczu. – Kraków, 1995.

50. <http://ukrmap.su/uk-wh8/1187.html>.

Ірина Тункіна (м. Санкт-Петербург)

ВІДКРИВАЮЧИ НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ КРИМОЗНАВСТВА

Рец. на кн.: *Непомнящий А. А.* Профессор Николай Эрнст : страницы истории крымского краеведения / А. А. Непомнящий. – К. : Стило, 2012. – 464 с. – (Серия : «Библиография крымоведения» ; вып. 15).

Сьогодні історичної науки в Україні – з одного боку мінливе, з іншого – яскраве та ні на що не схоже явище. Серед політичної кон'юнктури та нібито розлогих – з претензією на вичерпність – робіт, з'являються видання, позв які осторонь пройти неможливо. Чергова монографія доктора історичних наук, сімферопольського професора Андрія Анатолійовича Непомняшого входить до

серії праць, виданих ним та присвячених питанням розвитку краєзнавства у Криму.

Автор схиляється до досліджень в напрямку історичної антропології науки, тому що в останні роки до центру історико-наукових досліджень повернувся сам митець – конкретний вчений (див.: Тункіна І. В. История отечественной археологии на современном этапе : антро-

пологический поворот // Труды Объединенного научного совета по гуманитарным проблемам и историко-культурному наследию, 2009 / Санкт-Петербургский научный центр РАН. – СПб. : Наука, 2010. – С. 62–72). А. А. Непомнящий вже є визнаним дослідником: зі своїм стилем, зі своєю точкою зору та власними, авторськими особливостями переказу матеріалу. Але чого не відбереш та не спростиєш в цьому випадку, так це вірності обраному шляху в науці. Тому що вже більше ніж двадцять років професор Андрій Непомнящий – флагман кримського краєзнавства, який наполегливо тримає свою лінію та досягає в неї дійсно вражаючих результатів. Після «Історичного кримознавства» очікуваною була поява «Арсенія Маркевича» та двотомника «Подвижников кривоєдєнія» (дивись нашу рецензію на це видання: Тункина И. В. Фундаментальные исследования по истории науки // Питання історії науки і техніки.– К., 2009.– № 2.– С. 65–67). Поява монографії про Миколу Ернста цілком на часі, тому що розставити нові акценти та пролити світло на призабуті або нерозгадані ще таємниці кримського краєзнавства – ніколи не запізно.

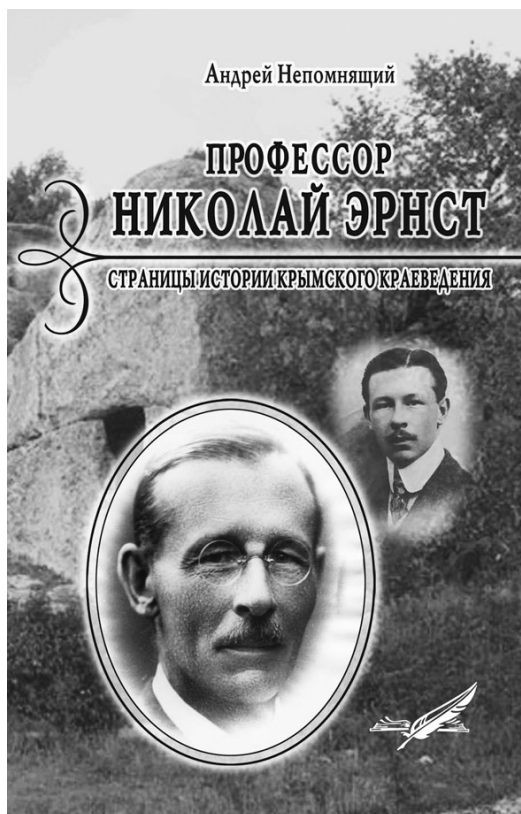
Більше того, друга назва монографії – «Страницы истории крымского краєєдєнія» – одразу акцентує увагу на різноманітній діяльності М. Л. Ернста у Тавриді. Нова архівна та біобібліографічна інформація, вперше введена до наукового обігу А. А. Непомнящим, має неабияке значення для відтворення повної картини розвитку наукових та краєзнавчих історичних, археологічних, етнологічних студій, а також в царині популяризації науки, для якої професор Микола Ернст доклав немало зусиль.

Що ж за обставини склалися навколо постаті Миколи Ернста, що стало стрижнем його наукової біографії? Як не дивно, події, від науки далекі. Отримавши класичну освіту, молодий дослідник спочатку хотів зайнятися дисциплінованою та спокійною працею бібліотекаря. Але його пла-

нам завадила Перша світова війна та дві російські революції. У 1917 р. – киянин Микола Львович Ернст переїхав до Петрограда, де нарешті отримав можливість реалізувати себе на обраному поприщі. Короткий, але дуже плідний період праці майбутнього професора у Російській публічній бібліотеці (колишній Імператорській) став необхідним підґрунтям професійного рівня Ернста. Його від'їзд до Криму на самому зламі епох дозволив реалізувати та якісно використати отримані навички у науковій роботі.

Кримська наука тоді була явищем унікальним. Тут затрималися представники багатьох університетських центрів, які волею долі опинилися на півострові в роки громадянської війни. Хтось згодом поїхав на чужину, хтось – повернувся до Москви, Петрограда, Києва... Ситуація, що склалася стала дуже важливою для розвитку Миколи Ернста як вченого. Тому що подібного йому за рівнем серед кримських істориків в середині 20-х–30-х рр. ХХ ст. не залишилося, а старе покоління кримських краєзнавців перебувало на постійному «особливому обліку» у партійного керівництва, а значить – не мало можливості на повну силу продовжувати дослідження.

І от Микола Львович одночасно займається кількома справами: створює перший кримський універсальний музей (1921 р.), збирає наукову (Академічну) бібліотеку для університету (1919–1920 рр.), розпочинає масштабні археологічні розкопки (1921 р.), бере активну участь у видавничій діяльності. А ще М. Л. Ернсту вистачало часу на редагування матеріалів інших краєзнавців та підготовку авторських статей до друку. І все це на тлі постійних відряджень щодо забезпечення умов збереження багатьох кримських пам'яток. Отже, не буде перебільшенням сказати – Микола Ернст за короткий час став справжнім та визнаним лідером кримського краєзнавства. І якщо ще в 1920-ті роки на небосхилі поруч з ним сяяли імена Арсенія Маркевича, Віктора Філоненка, Євгена Петухова, Усеїна Боданинського та багатьох інших, то в 1930-ті М. Л. Ернст, безумовно

став одним із провідних істориків та археологів – дослідників Криму. Варто підкреслити справді неосяжний розмах його діяльності та працьовитості. Саме він займався підготовкою усіх енциклопедичних видань про Крим, став головним популяризатором історії краю як на сторінках газет, так і в масових популярних брошурах, саме він був останньою перепорою на шляху вульгарного «класового підходу», точніше – був запорукою компромісу, вимушеного, але вистражданого для користі загальної великої справи.

Тому доля Ернста, мабуть, була вирішена заздалегідь. Рано чи пізно такі постаті мали увійти в конфлікт із системою, тому їх “прибирали”. Арешт, знущання на допитах, присуд до таторів і висилка на поселення після звільнення – типова, але сувора доля героя книги професора А. А. Непомнящого. Смерть Миколи Львовича стала результатом емоційного перевантаження перед поверненням до Криму. Мимоволі вона стала кінцевою та незворотною ризикою під кримознавством дорадянської доби та двох, дивних та контрверсійних, десятиріч “червоної епохи”. Всі інші титани кримознавства або вже померли (А. І. Маркевич, Г. А. Бонч-Осмоловський), або були вбиті чи замордовані (О. М. Самойлович, У. А. Боданинський, Я. М. Якуб-Кемаль), або більше з Кримом своєї долі не пов’язували – адже життя було дорожчим (В. Й. Філоненко).

Розповідь про Миколу Львовича Ернста вишла багаторівневою. Це й не дивно, якщо звернути увагу на притаманний А. А. Непомнящому аналіз різних за походженням джерел, увагу автора до деталей та вміння реконструювати картини минулого. Але найголовніше, що зумів показати автор – навколо Ернста працювали й інші непересічні особи, тому він зміг відновити портрет тієї епохи кримського краєзнавства, яку ми втратили, точніше, для втрати якої були створені усі умови. А. А. Непомнящий не став відстороненим автором, який не може визначити своєї особистої позиції та думки на догоду об’єктивності. Тому що мало іноді сказати на біле – біле, а на чорне – чорне. Іноді просто необхідно показати усю мерзенність та свавілля тоталітарної влади, яка знищувала усе самостійне й талановите навколо себе. Іноді справедливими є докори автора монографії

і до сучасників М. Л. Ернста, і якщо вони ґрунтовні (а тут, треба визнати, це саме так), то й в книзі їм саме місце. Тому що без чесного визнання помилок минулого, їхньої тверезої презентації не можна говорити про розвиток науки в майбутньому. І в цьому сенсі праця професора А. А. Непомнящого – приклад для інших (голова правління Кримської республіканської організації НСКУ, один з найкращих українських знавців російських архівних фондів з історії науки).

На жаль, таке масштабне дослідження не обійшлося без дошкульних фактичних та стилістичних недоліків. Скорочення назви першого наукового архіву Російської імперії – Санкт-Петербурзької філії Архіву Російської академії наук (заснований у 1827 році) з 2009 року не ПФА РАН, а СПФ АРАН. Санкт-Петербурзька філія Інституту російської історії ще 2000 року була перейменована у Санкт-Петербурзький інститут історії РАН – СПбІ РАН (с. 268). У довідці про В. Ф. Смоліна (с. 235, пос. 4) більш влучним було б посилання не на тези доповіді В. М. Зубаря, а на брошуру С. В. Кузьминих «Виктор Федорович Смолен (1890–1932)» (Казань : вид-во Казанського ун-ту, 2004. – 32 с.). На сторінці 228 підпис під ілюстрацією повідомляє, що перед нами «Книги из личной библиотеки А. И. Маркевича с автографами Н. И. Репникова. Из фондов Научной библиотеки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского», але на двох світлинах зверху розбірливо читається дарчий надпис відомого петербурзького археолога, офіцера-артилериста М. М. Печонкіна, що здійснював розкопки на Маячному півострові під Севастополем.

Безумовно, монографія, присвячена Миколі Ернсту займе своє гідне місце в історіографії. Вміння А. А. Непомнящого поєднати сумлінну дослідницьку працю з високим публіцистичним рівнем – це нова, але необхідна для вітчизняної історичної науки якість наукової публікації. Шлях від сухого академізму до дійсно нових форм презентації історичного матеріалу не буде простим, але бути першим ніколи не було легко – в історії залишаються по праву саме ті, хто намагався бути першим. І це стосується і як героя, так і автора монографії, що рецензується.